

Újkori egyetemes történelem forrásismerete és kutatási módszerei

Az orosz külpolitika változó tendenciái a 17-19. században

Tematika

Tantárgykód: BTTR360OMA

Kurzus helyszíne, időpontja: H. 18.00–20.00, 407/5.

Kurzus típusa: Szeminárium (Gyakorlat)

1. A geopolitikai környezet és Oroszország területi terjeszkedésének folyamata

Források:

- Vaszilij Kljucsevszkij: Az orosz történelem. In: Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004. 55–70.
- Vaszilij Kljucsevszkij: Előadások az orosz történelemről (második előadás). In: Az orosz történelem egyetemessége és különlegessége. Fejlődéstanulmányok. Budapest, ELTE, 1982.73–82.

2. Oroszország nemzetközi kapcsolatainak rendszere a 17. században

Források:

- III/11.1. A Szibériai Kánság meghódítása. In: A középkori orosz történelem forrásai. Szerk. Szili Sándor. Budapest, Pannonica, 2005. 257–259.
- III/11.2. Utasítás az első jakutszki vajdának, Pjotr Petrovics Govolinnak. In: Uo. 260–263.
- III/11. 3. A moszkvai „országgyűlés” határozata Ukrajna inkorporálásáról. In: Uo. 264–266.
- III/11. 4. Jelentés Albazin erődjének ostromáról. In: Uo. 267–269.
- III/11. 5. A nyercsinszki békeszerződés. In: Uo. 269–271.

3. I. (Nagy) Péter külpolitikai koncepciója: a birodalommá válás kezdetei

Források:

- M. Heller: Az orosz birodalom születése. In: Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006.
- A Törökországgal 1700. július 3-án kötött fegyverszünet. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956. 171-173.

- A narvai vereség. In: Uo. 173-174.
- A „Vedomosztyi”c. újság közleménye a poltavai ütközetről. In: Uo. 174-175.
- A svédek felett Hangö-Uddnál aratott győzelem. In: Uo. 175-176.
- A Svédországgal Nystadtban kötött békeszerződés. In: Uo. 176-177.
- A nysdtadi béke és I. Péter felveszi a minden oroszok császára címet. In: Uo. 178-179.
- Békeszerződés Perzsiával. In: Uo. 179.

4. Az európai konfliktusok viszonyrendszerében

Források:

- A hétéves háború. A kunersdorfi ütközet. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956. 265-268.
- Anna Ivanovna és Biron herceg. In: Uo. 254-257.
- Az 1741. évi palotafordalom és Jelizaveta Petrovna trónralépése. In: Uo. 257-?

5. II. Katalin külpolitikája és Oroszország expanzív törekvései a 18. század utolsó harmadában

Források:

- III/14. A Zaporozsjei Szecs megszüntetése. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006. 111–113.
- III/20. A forradalmi Franciaországgal való kapcsolatok megszakítása. In: Uo. 132–134.
- III/25. Adam Czartoryski visszaemlékezései I. Pálról. In: Uo. 152–156.
- Az Oroszország és Törökország között Kücsük-Kajnardzsiban kötött békeszerződés. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. I. kötet. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956. 321-324.
- Lengyelország első felosztása. In: Uo. 320-321.
- Az Oroszország és Törökország között Jasiban kötött békeszerződés. In: Uo. 328-330.

6. I. Sándor és az európai béke koncepciója

Források:

- I/9. Siskov tengernagy feljegyzései a franciák elleni háború kezdetéről. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007. 60–63.
- I/10. M. I. Kutuzov jelentése I. Sándornak Moszkva kiürítésének okairól. In: Uo. 64–65.
- I/11. A franciák Moszkvában és a visszavonulás kezdete. In: Uo. 65–66.

- I/12. Bourgone strázsamester emlékezései Napóleon oroszországi hadjáratáról. In: Uo. 66–77.
- I/13. N. I. Lorer visszaemlékezései Párizs elfoglalásáról. In: Uo. 77–79.
- I/14. A Lengyel Királyság alkotmánya. In: Uo. 79–83.
- I/15. A Szent Szövetség. In: Uo. 83–84.
- Az orosz cár amilyennek a költő látta, 1823. In: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 95–96.

7. Az európai és a keleti ügyek kezelésének módozatai I. Miklós politikai gondolkodásmódjában 1825-1853 között

Források:

- Lengyel újság a forradalomról, 1831. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 105–106.
- II/. Sz. Sz. Uvarov levele I. Miklósnak. In: Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007. 141-144.
- II/13. I. Miklós cár levelei I. F. Paszkevics tábornagynak. In: Uo. 148-150.
- II. Sz. M. Szolovjov I. Miklósról. In: Uo. 151-156.
- A magyar háború szerencsés befejezéséről szóló cári kiáltvány, 1849. In. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 142–.
- Marquis de Custin: Oroszországi levelek. Oroszország 1839-ben. In:Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006. <https://mek.oszk.hu/05500/05541/05541.pdf>

8. A krími háború és az orosz modernizáció problémaköre; a birodalmi külpolitika átalakulása 1853-1871 között

Források:

- Miklós uralmának utolsó évei, 1850-1855. In: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 487–489.
- A párizsi szerződés, 1856. In: Uo. 493–494.
- Az orosz gyarmatosítás programja Közép-Ázsiában, 1866. In: Uo. 512–514.
- Nyikolaj Danyilevszkij: Oroszország és Európa. In: Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004. 71–144.
- Konsztantyin Leontyev: A pánszlávizmus és a görögök; kiegészítés a pánszlávizmusról...; Oroszország és Ausztria; Levelek a keleti ügyekről. In: Uo. 145–164.

9. A Balkán-probléma és a keleti kérdés utolsó szakaszai; a balkáni kisállamok és a szentpétervári politika irányvonalai (1856-1913)

Források:

- Az 1856.évi párizsi szerződés cikkelyeinek megváltoztatása. In: Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. II. kötet. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956.
  - R. A. Fegyjev tábornok a keleti kérdéstről. In: Uo. 332-333.
  - Az Oroszország és Ausztria között Reichstadtban kötött egyezmény. In: Uo. 333-334.
  - Titkos egyezmény Oroszország és Ausztria-Magyarország között. In: Uo. 335-336.
  - Plevnánál. In: Uo. 340.
  - Az orosz csapatok bevonulása Drinápolyba. In: Uo. 347-350.
  - A san stefanó-i orosz-török békeszerződés. In: Uo. 350-352.
  - I. Nyelidov memorandum „A tengerszorosok elfoglalásáról”. In: Uo.

10. Új hatalmak a nemzetközi küzdőtéren – új erővonalak a külpolitikában. Oroszország a szövetségi rendszerekben (1871-1913)

Források:

- A három császár szövetsége, 1873. június 6. In: Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001. 528-529.
- A francia-orosz szövetség, 1891-1894. In: Uo. 549-550.
- Az angol-francia egyezmény, 1904. április 8. In: Uo. 552-553.
- Az angol-orosz egyezmény, 1907. augusztus 18. In: Uo. 560-561.
- A szarajevói válság és a világháború kirobbanása. Burián István naplójegyzetei, 1914. In: Uo.
- Ivan Szolonyevics: II. Miklós mítosza. In: Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004. 233–252.

Elérhetőségek: schrek.katalin@arts.unideb.hu

Debrecen, 2022. szeptember 1.

Dr. Schrek Katalin

Forrás- és szakirodalomlista

Forráskötetek

1. A középkori orosz történelem forrásai. század. Szerk. Szili Sándor. Budapest, Pannonica, 2005.
2. Az orosz kultúra Nyugat és Kelet között. Szöveggyűjtemény. Szerk. Szőke Katalin – Bagi Ibolya. Szeged, 2006. <https://mek.oszk.hu/05500/05541/05541.pdf>
3. Az újkori orosz történelem forrásai. 18. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2006.
4. Az újkori orosz történelem forrásai. 19. század. Szerk. Filippov Szergej. Budapest, Pannonica, 2007.
5. Egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. Diószegi István. Budapest, Korona Kiadó, 2001.
6. Olvasókönyv a Szovjetunió története tanulmányozásához. Szerk. Kitusin, A. A. Budapest, Tankönyvkiadó, 1956.
7. Oroszország és Európa. Orosz geopolitikai szöveggyűjtemény. Szerk. Ljubov Siselina – Gazdag Ferenc. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2004.

Monográfiák

1. Bebesi György: A roszakat kolosszus bukása: Oroszország története a 19. században, 1801-1914. Pécs, PTE BTK MOSZT, 2011.
2. Bodnár Erzsébet: A keleti kérdés és a Balkán az orosz külpolitikában a 19. század első felében, Bp., 2008.
3. Czövek István: Kelet diplomatája A. M. Gorcsakov, Nyíregyháza, 1996.
4. Czövek István: Oroszország külpolitikája II. Sándor korában, Nyíregyháza, 1997.
5. Diószegi István: A hatalmi politika másfél évszázada, Bp., 1997.
6. Font-Szvák-Niederhauser-Krausz: Oroszország története, Bp., 1997.
7. Gyóni Gábor: A történelmi Oroszország népei: adattár. Budapest, Russica Pannonica, 2011.
8. Grimsted, Patricia Kennedy: The Foreign Ministers of Alexander I. Political Attitudes and Th Conduct of Russian Diplomacy, 1801-1825. Berkely, University of California, 1969.
9. Hartley, Janet M.: Alexander I. New York, Adison Wesley Longman, 1994.
10. Heller, Mihail: Oroszország története, Bp., 1996.
11. Jelavich, B.: A Balkán története. I. Bp., 1996.
12. Jelavich, Barbara: Russia's Balkan Entanglements. 1806-1914. Cambridge, Cambridge University Press, 1991.
13. Imperiology: from empirical knowledge to discussing the Russian Empire. (Ed.) Kimitaka Matsuzato. Sapporo: Slavic Research Center Hokkaido University, 2007.

14. Ormos Mária – Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőtéren, Bp., 1999.
15. Palotás Emil: A Balkán-kérdés az orosz diplomáciában a 19. század végén, Bp., 1972.
16. Sashalmi Endre: Oroszország gazdasága a 15-18. században. Pécs, Janus Pannonius Tudományegyetem, 1995.
17. Az orosz történelem egyetemessége és különössége. (Szerk.) Krausz Tamás – Szvák Gyula. Budapest, Eötvös Lóránt Tudományegyetem. Állam- és Jogtud. Kar Tud. Szoc. Tanszék, 1982.
18. Szvák Gyula: Oroszország helye Euráziában: historiográfiai tanulmányok, 1999-2006. Budapest, Pannonica, 2006.
19. 19. századi egyetemes történet. Szerk.: Vadász Sándor, Bp., 1998

Tanulmányok

1. Bodnár Erzsébet: Oroszország déli törekvései és a fekete-tengeri szorosok problémája (1700-1774). In: Két világ kutatója. Urbán Aladár 80 éves. 2009. 35-45. pp.
2. Bodnár Erzsébet: A keleti (krími) háború (1853-1856). Előzmények és diplomáciai csatározások. In: Oroszország a 18-19. században, Bp., 2000. 117-135.
3. Crawley, C. W.: Anglo-Russian Relations 1815-40. Cambridge Historical Journal, Vol. 3., No. 1., 1929. pp. 47-73.
4. Davison, Roderick H.: "Russian Skill and Turkish Imbecility". The Treaty of Kuchuk Kainardji Reconsidered. Slavic Review, Vol. 35, No. 3. 1976. pp. 463-483.
5. Kozári Mónika: A keleti válság és a nagyhatalmak balkáni célkitűzései (1875-1877). Történelmi Szemle, 1987-1988. 3. 318-329.
6. Majoros István: Egy szövetség anatómiája (Francia-orosz kapcsolatok, 1887-1914). Világtörténet, 1989. tavasz, 23-36.
7. Ránki György: Oroszország gazdasági fejlődése 1861-1917. Századok, 1984. 3. 433-485.
8. Sashalmi Endre: Az orosz Balkán-politika vallási gyökerei: a nyikonyi reformoktól a kücsük-kajnardzsi békéig (1774). In: Állam, hatalom, ideológia: tanulmányok az orosz történelem sajátosságairól. Szerk.: Font Márta – Sashalmi Endre. Budapest, Pannonica Kiadó, 2007.